
Konferencja kielecka.

Przegląd Historyczny 43/2, 387-389

1952

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

KONFERENCJA KIELECKA

W dniach 1 — 4 czerwca 1952 r. odbyło się w Kielcach doroczne walne zebranie PTH połączone z konferencją naukową poświęconą dziejom wsi polskiej w XVII w., a zorganizowaną przez środowisko historyków krakowskich. W zjeździe wzięli udział członkowie Zarządu Głównego PTH, delegaci oddziałów, zaproszeni specjaliści interesujący się tematyką konferencji oraz miejscowi członkowie oddziału kieleckiego, łącznie ok. 100 osób. Obrady odbywały się w Zamku, w sali portretowej.

W niedzielę 1. VI. odbyło się o g. 9 ostatnie posiedzenie plenarne ustępującego Zarządu Głównego, a następnie o g. 12 posiedzenie publiczne, na którym wygłosili przemówienia powitalne: sekretarz Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej ob. W. Kozak oraz przedstawiciele: PZPR, ORZZ, ZSch, II Wojewódzkiej Konferencji ZMP, tudzież Ligi Kobiet. List z życzeniami w imieniu PAN nadesłał sekretarz I Wydziału prof. S. Żółkiewski. Na tymże posiedzeniu dr Adam Przybóś wygłosił referat pt. Ruchy chłopskie na Podhalu w XVII wieku. Podsumowując wyniki badań ostatnich kilku lat mówca nakreślił obraz oporu stawianego przez chłopów uciskowi feudalnemu w tej pogranicznej dzielnicy. Szczególną uwagę poświęcił powstaniom chłopskim z lat 1629, 1651 i 1670, wskazując na nie jako na szczytowe etapy nieprzerwanie ciągnącej się walki klasowej.

Po południu tegoż dnia 1. VI odbyło się walne zebranie PTH poświęcone sprawozdaniom ustępującego Zarządu Głównego, Komisji Rewizyjnej oraz przedstawicieli 14 oddziałów Towarzystwa. Prezes T-wa prof. T. Manteuffel poświęcił znaczną część przemówienia nowej roli otwierającej się przed PTH w związku z utworzeniem Instytutu Historii PAN i przejęciem przezeń szeregu prowadzonych dotąd przez PTH funkcji wydawniczych. Walne zebranie po przeprowadzonej dyskusji udzieliło absolutorium ustępującemu Zarządowi Głównemu, po czym wybrało nowy Zarząd w składzie zbliżonym do poprzedniego (prezes: prof. dr T. Manteuffel, wiceprezesi: prof. dr N. Gąsiorowska, K. Lepszy, K. Malczyński, dyr. A. Stebelski, prof. dr K. Tymieniecki). Walne zebranie uchwaliło rezolucję protestującą przeciwko uwięzieniu tow. Jacques Duclós, sekretarza K.P. Francji.

Wieczorem odbyło się w Domu Kultury spotkanie towarzyskie uczestników zjazdu z przodownikami pracy miast i wsi regionu kieleckiego.

W poniedziałek i wtorek, 2—3. VI toczyły się obrady poświęcone dziejom wsi polskiej w XVII wieku. Otworzył je referat zbiorowy prof. B. Baranowskiego i S. Śreniowskiego pt. Problematyka historii chłopów w XVII wieku. Referat omówił stan źródeł drukowanych i archiwalnych do ówczesnych dziejów

wsi polskiej i przeprowadził krytyczny rozbiór dotychczasowych poglądów historiografii burżuazyjnej XIX i XX wieku na to zagadnienie. W swym przeglądzie problematyki referenci wysunęli na czoło zagadnienie postępu techniki rolnej w XVII wieku, konieczność regionalnego ujmowania takich zjawisk, jak rozwój folwarku, formy renty feudalnej, czy rozwarstwienie chłopów, potrzebę precyzyjniejszych badań nad rynkiem wewnętrznym, uwzględnienia ucisku ideologicznego jako jednego z narzędzi władania klasy panującej. Szczególną uwagę poświęcono problematyce walki klasowej na wsi zwracając uwagę na różnorodność jej form i szerokość rozpowszechnienia.

Następnym punktem programu był komunikat zbiorowy pracowników archiwalnych (dyr. R. Gerber, dr W. Maciejewska, Z. Kolankowski, M. Szalagan) zdający sprawę z dotychczasowych postępów prowadzonej w archiwach inwentaryzacji materiałów do dziejów wsi. Komunikat przedstawił metodę prowadzonej inwentaryzacji oraz jej osiągnięcia w zakresie zewidencjonowanych inwentarzy wiejskich oraz zebranych świadectw o różnych formach ucisku dominialnego a także indywidualnego i zbiorowego oporu chłopów.

Dyskusję nad referatami otworzył zamówiony głos d-ra J. Pazdura poświęcony rozwojowi górnictwa i hutnictwa regionu kieleckiego oraz wpływowi tego rozwoju na położenie miejscowych chłopów w XVII wieku. Dalszą dyskusję, w której wzięło udział 30 mówców, podzielono na 4 odcinki poświęcone kolejno: zagadnieniom ogólnym i metodologicznym, produkcji rolnej, uciskowi feudalnemu oraz oporowi chłopów. W zakresie spraw ogólnych dyskutowano nad periodyzacją okresu, (a zwłaszcza nad większą lub mniejszą wagą, którą należałoby przypisywać cezurze lat 1648—60); oraz nad możliwością zwiększenia w odnośnych studiach precyzji metody badawczej (regionalizacja i chronologizacja). Przeprowadzono krytykę podjętej przez archiwa akcji inwentaryzacyjnej, a doceniając wagę jej osiągnięć zastrzegano się przed opieraniem na niej przedwczesnych wniosków. Zastanawiano się nad właściwymi formami współpracy archiwistów z badaczami spoza archiwów. Przypomniano znaczenie źródeł pominiętych w inwentaryzacji, jak księgi sądowe wiejskie, inskrypcje, księgi poborowe. Zgłoszono szereg postulatów wydawniczych.

Przechodząc do zagadnień produkcji oraz struktury wsi dyskutowano żywo nad sprawą względnego postępu techniki rolnej towarzyszącego niewątpliwemu kryzysowi gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w XVII w. Różnice zdań wywołała także sprawa rozwarstwienia wsi, jego dawności, pierwotnych przyczyn i oddziaływania. W zakresie form eksploatacji chłopów i przejawów oporu chłopskiego poszczególni mówcy dzielili się wynikami własnych najświeższych badań, m. in. dowiedzieliśmy się nowych interesujących szczegółów o powstaniu wielkopolskim 1651 roku. Dokładnej analizie poddano samą definicję oporu chłopskiego, jego granice, przyczyny sprawcze i źródła niepowodzenia. Dyskutantom odpowiadali referenci: prof. Sreniowski i dyr. Gerber; podsumował dyskusję w wyczerpującym ujęciu prof. Lepszy, dając m. in. wyraz powszechnemu przekonaniu zebranych, że niewątpliwie osiągnięcia ostatniej doby zawdzięcza historiografia nasza pełnemu przedstawieniu się na metodologię marksistowską.

Nazajutrz, 4 czerwca, członkowie zjazdu wzięli udział w całodziennej wycieczce poświęconej zabytkom staropolskiego hutnictwa (Bobrza, Sielpia, Maleniec, Stara Kuźnica); prowadził wycieczkę dr J. Paźdzur.

Pobyty w Kielcach upłynął gościom pod znakiem szczerzej gościnności okazywanej zarówno przez miejscowy ośrodek historyczny, jak i przez przedstawicieli społeczeństwa.

Referaty wygłoszone w Kielcach, równie jak protokoły dyskusji stać się mają przedmiotem osobnego wydawnictwa podjętego przez PWN.

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII W WARSZAWIE ZA ROK 1951

Towarzystwo Miłośników w Warszawie w okresie sprawozdawczym działało

1. jako całość stowarzyszenia (pełniło jednocześnie funkcję Oddziału Warszawskiego PTH) pod kierunkiem zarządu w składzie: prof. Władysław Tomkiewicz — prezes, prof. Tadeusz Manteuffel — wiceprezes, dr Andrzej Wyczański — sekretarz, dr Jadwiga Jankowska — skarbnik, dr Aleksy Bachulski, dr Rafał Gerber, prof. Marian Małowist, dr Irena Pietrzak-Pawłowska, prof. Janusz Woliński — członkowie.

2. jako sekcje TMH:

a) Dydaktyczna pod kierunkiem zarządu sekcji w składzie: dr I. Pietrzak-Pawłowska — przewodnicząca, mgr A. Jarzębski, mgr E. Ostrowska;

b) Archiwalna, powołana do życia 18. I. 1951, pod kierunkiem zarządu w składzie: dr A. Bachulski (zmarł 6. V. 1951), dr P. Bańkowski (od 19. VI. 1651) — przewodniczący, mgr M. Bielińska, dr W. Maciejewska.

Główny tok prac TMH rozwijał się w dwóch kierunkach: organizowania zebrań naukowych z referatami i dyskusją oraz wydawania Przeglądu Historycznego, Prac Instytutu Historycznego U. W. i Biblioteki Historycznej im. Korzona. Prace wyżej wymienione w okresie sprawozdawczym przedstawiały się następująco:
I Zebrania naukowe:

1. ogólne z referatami:

a) dr E. Szwanowski: Teatr warszawski w XIX w., dzieje i stan badań.

b) prof. Fiodorow (Leningrad): Organizacja i problematyka nauki historycznej w Związku Radzieckim.

c) prof. W. Biełanowski (Leningrad): Podstawy metodyczne wykładu historii nowożytnej.

d) prof. P. Biegański: Konserwacja i odbudowa zabytków Warszawy.

e) prof. L. Grosfeld: Prawidłowości i specyfika polskiego imperializmu.

f) E. Rostworowski: Dyplomacja pieniężna w XVII i XVIII w.

2. organizowane przez Sekcję Dydaktyczną:

a) prof. M. Małowist: Problem rozwoju rzemiosła i handlu w epoce feudalizmu.